

FREDESBORG
KOMMUNE

Kortlægning af kulturmiljøer

2014

15: Grønholt

FRIKOMMUNE
-FRISAT OFFENTLIG SEKTOR

Kolofon

Udgivet november 2014

Udgivet af

Fredensborg Kommune
Center for Plan og Miljø
Fredensborg Kommune
Egevangen 3B | 2980 Kokkedal

www.fredensborg.dk

Udarbejdet af

COWI A/S og NIRAS A/S

Kortlagte kulturmiljøer 2014

- 01 - Slotsbyen
- 02 - Asminderød
- 03 - Gl. Humlebæk og Gl. Humlebæk Havn
- 04 - Krogerup
- 05 - Gl. Strandvej/Kystvej
- 06 - Humlebæk Stationsområde
- 07 - Studiebyen i Humlebæk
- 08 - Sletten
- 09 - Nivaagaard og teglværkerne
- 10 - Bebyggelse ved Nivå Station og villakvarteret ved Vinkelvej
- 11 - Nivåvænge og Åtoften
- 12 - Brønsholmsdal og Egedal
- 13 - Jellerød Parkvej
- 14 - Et udsnit af Kokkedal
- 15 - Grønholt
- 16 - Langstrup
- 17 - Gunderød
- 18 - Karlebo inkl. ejerlav
- 19 - Kongevejen
- 20 - Parforcevejene

Indholdsfortegnelse:

Hvad er SAVE?	3
Hvad er kortlægning af kulturmiljøer?	3
Kort over afgrænsning af kulturmiljøet Grønholt.....	4
Identifikation	5
Bærende værdier og sårbarhed	5
Natur/kulturgrundlag	7
Udviklingshistorie.....	7
Rumlige og arkitektoniske hovedtræk	8

Hvad er SAVE?

SAVE (Survey of Architectural Values in the Environment) er en metode til at kortlægge, registrere og vurdere bevaringsværdier i bymiljøer og bygninger. Den engelske titel illustrerer, at systemet blev udviklet som en almen byarkitektonisk undersøgelsesmetode, der også kunne finde anvendelse uden for landets grænser. Udviklingen af SAVE-systemet blev igangsat af Planstyrelsen i 1987 med forsøgsregistrering i Præstø, Suså og Fladså kommuner og fortsættelse i 1988 i Roskilde, Nakskov og Esbjerg kommuner. På baggrund af disse forsøg udvikledes det egentlige SAVE-system, der blev taget i brug i 1991 og efterfulgt af den første SAVE-vejledning fra 1992.

SAVE-systemet blev udviklet for at kortlægge bygninger og bymiljøer i en hel kommune ad gangen. Det vil sige en vurdering af alle enkeltbygninger opført før 1940 samt en registrering af bebyggede miljøer i byen og på landet, de såkaldte bebyggede strukturer. Formålet med SAVE-undersøgelserne var at danne grundlag for, at bevaringsværdierne kunne optages i lokalplaner og kommuneplaner. Og gennem atlasarbejdet at skabe bred forståelse for kommunens byarkitektoniske kvaliteter hos borgere, foreninger, politikere og embedsfolk.

Hvad er kortlægning af kulturmiljøer?

Formålet med SAVE-kortlægning af de bebyggede strukturer/kulturmiljøer er at etablere et grundlag for lokalplanlægning eller anden helhedsorienteret områdeplanlægning, der tager udgangspunkt i de eksisterende landskabelige, kulturhistoriske og arkitektoniske kvaliteter og i de enkelte bebyggelsesmiljøers karakter eller særpræg.

Begrebet "bebygget struktur" dækker over sammenhængende bebyggelser, der kan rumme en eller flere delstrukturer – fra købstæder, forstæder, landsbyer, stationsbyer, husmandsudstyknings-, stok- og rækkehusbebyggelser til herregårds- og industrianlæg og havneområder. Kortlægningen af de bebyggede strukturers kvaliteter sker efter en overordnet systematik som er beskrevet i Kulturarvsstyrelsens vejledning 'SAVE, Kortlægning og registrering af bymiljøers og bygningers bevaringsværdi'.

FREDESBORG
KOMMUNE

IDENTIFIKATION Grønholt landsby

Signaturforklaring:

- Kig, sigtelinje
- Udsigt, vue
- Dominerende bygningsværk
- Rumdannende bygning
- Enkelstående træ
- Trærække, allé, grøn struktur
- Vej
- Torv, plads, byrum
- Bebyggelsesmønster

Kortet er ikke målfast © Fredensborg Kommune

Grønholt Hegn

Identifikation

Navn: Grønholt

Tema: landsbyer, landbosamfundet, landsbygade, gadekær.

Periode: 1100-tallet og 1700-tallet.

Fortælling:

Grønholt har med sin beliggenhed og de få ændringer i bebyggelsen bevaret karakteren af skovlandsby, en landsby i en rydning omgivet af skov. Selvom skovområderne er indskrænket meget siden kongen havde området som jagtterræn, kan landsbyen og dens jorder stadig ses som et stort landskabsrum afgrænset af Gammel Grønholtvang og Grønholt Hegn.

Kig fra den gamle rytterskole mod nordvest og præstegården.

Afgrænsning:

Kulturmiljøet omfatter den ældre og oprindelige del af Grønholt landsby, således er nyere byggerier udeladt, herunder flyvepladsen. Kulturmiljøet omfatter desuden den tidligere præstegård mod nord.

Grønholt Kirke

Bærende værdier og sårbarhed

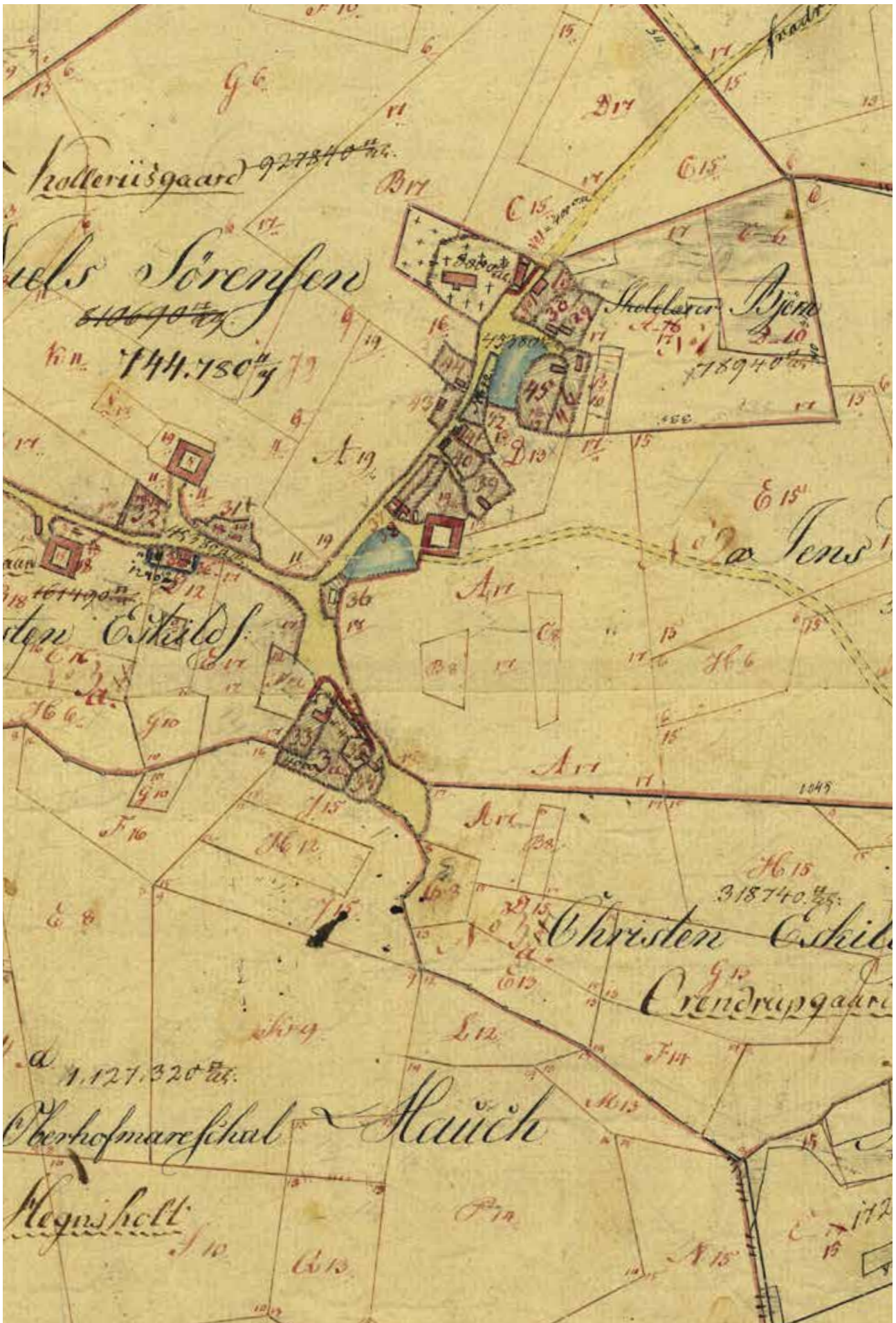
Bærende værdier:

Bærende værdier beskriver de grundlæggende strukturer, som skal bevares for at områdets karakter og fortælling kan sikres.

De bærende værdier afspejler områdets tilblivelse og centrale funktioner og omfatter Grønholt Kirke, Rytterskolen og præstegården samt bebyggelsen i landsbyen langs Grønholtvej.

Den gamle rytterskole.

Kort over Grønholt omkring udskiftningen. Det ses tydeligt, at der er flere firelængede gårde, som ikke findes i landsbyen i dag.

Sårbarhed:

Sårbarhed beskriver ændringer, som umiddelbart vil være sandsynlige i området og som vil skade de bærende værdier.

Grønholts struktur som landsby vurderes ikke at være i en særlig risiko for at forsvinde, da både denne kulturmiljøregistrering og vurderingen af bevaringsværdige bygninger vil sikre landsbyens struktur.

Grønholt er dog sårbar overfor nedrivning af huse, der ikke længere er tidssvarende. Ved nybyggeri eller renovering skal det konkrete hus eller renoveringsprojekt afstemmes med byens oprindelige struktur og bygningskultur.

Nyere bolig, længst mod øst, øst for gadekæret.

Totalrenoveret bolig sydvest for gadekæret.

Natur/kulturgrundlag

Beskriver det grundlag, som kulturmiljøet er opstået i (for landsbyer o.lign. vil det være naturgrundlaget, mens det for eksempelvis forstadsområder o.lign. vil være den forudgående bebyggelsesmæssige kontekst).

Grønholt er, som endelsen -holt antyder, oprindeligt opstået som skovlandsby. Skovlandsbyerne opstod ved, at bønderne ryddede lysninger i skoven og etablerede små landsbyer. Bygningerne blev placeret, hvor terrænet var mest gunstigt og derfor opleves i dag et slynget vejforløb gennem Grønholt sammen med en spredt bebyggelse.

Der findes stadig store gamle træer i Grønholt, som understøtter byens fortælling om skovlandsbyen. Træerne stammer dog ikke tilbage fra landsbyens oprindelse.

Udviklingshistorie

Beskriver i hovedtræk den udvikling, som har ledt frem til kulturmiljøets nuværende fremtræden med fokus på de aspekter, som har betydning for den fysiske og strukturelle udvikling.

Grønholt kendes tilbage fra 1178 og er en af de tidligere skovrydninger i området. Grønholt Kirke dateres til sidst i 1100-tallet og indeholder dele af den oprindelige romanske kirke.

Grønholt Sogn bredte sig oprindeligt ind i den nuværende Hillerød Kommune, men landsbyen har heller ikke før udskiftningen været særlig stor. I

1700-tallet var der ca. 10 gårde. Udsiftningen skete i to tempi, første gang i 1777, hvor fire gårde blev udskiftet og de tre udflyttede, og igen i 1787, hvor de resterende seks gårde blev udskiftet og de tre udflyttede. Mere end halvdelen af gårdene udflyttede således samlet set.

Landsbyen rummer en rytterskole opført 1721, afløst af en nyere skole fra 1812, der nu er præstegård.

Rumlige og arkitektoniske hovedtræk

Landsbyen ligger i et jævnt bakket terræn, der hælder fra vest mod øst mod Lønholt mose og Grønholt Å. Landsbyen ligger hævet over omgivelserne også mod vest, hvor terrænet vest for Grønholt Kirke udgør en lavning i terrænet.

I Grønholt ligger bebyggelsen ret spredt langs den slyngede landsbygade og mellem husene kan man se ud på landskabet. Langs landsbygaden ligger enkelte huse, der accentuerer Grønholtvejs slyngede forløb. Midt i landsbyen ligger gadekæret, der er ret tilvokset. Mod nord ligger kirken og kirkemuren er trukket tilbage, så der dannes en mindre plads til parkering.

Bebyggelse

De mest markante bygninger i Grønholt er Grønholt Kirke, Præstegården og den gamle rytterskole. Resten af landsbyens organiske struktur og rummelige forløb ses ved husenes tætte placering langs vejen, og alligevel er der eksempler på tilpasset og tilbagetrukket placering af boligerne i Grønholt.

Kirken set mod vest fra sidevej.

Den tidligere skole, nu præstegård, set fra nord.

Kig mod nordøst, set fra kirken mod Grønholts afslutning.

Husene i Grønholt ligger enten med facaden parallelt med Grønholtvej, eller som her, med gavlen vendt mod Grønholtvej.

Tolænget gård i den sydøstlige del af Grønholt tilbagetrukket fra vejen.

Ankomsten til Grønholt fra vest.

Bolig nord for gadekæret.

Landskabet øst/nordøst for Grønholt.

Landskab

Centralt i Grønholt findes gadekæret, som ikke længere anvendes til vanding af kreaturer.

Gadekæret.

Grønholt åbner sig flere steder op mod landskabet, hvor der kun findes bebyggelse på den ene side af vejen. Dette er resultatet af den tilpassede placering af boliger, som er typisk for skovlandsbyerne.

Flere steder åbnes der op for kig ud over det åbne landskab omkring Grønholt, hvor der i dag ikke længere findes skov, men opdyrket landbrugsjord.

Kilder:

Historiske kort på nettet, Miljøministeriet, Geodatastyrelsen.

Fredensborg-Humlebæk Kommuneatlas, Byer og bygninger, 2002.